

Dessutom borde väl Riksbanken kunna fylla detta behof af mindre sedlar; helst banken för tillfället har endast halfva värdet af sin sedelutgifningsrätt utelöpande, äfvenså torde invexlingen af de enskilda bankernas femkronsedlar icke gå så hastigt, att deraf skulle uppstå någon olägenhet. Jag hade visserligen velat gå längre än motionären och önskat att alla mindre sedlar än 100 kronor skulle varit förbjudna för de enskilda bankerna att utgifvas, och skulle, som jag ofvan nämnt, Riksbanken fylla behofvet dels med ökad utgifning af sedlar dels med guld och silfver.

Då nu Utskottet gillat motionärens åsigt och till och med erkänt att det vore af vigt för landet att de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 5 kronors valör snart komme att upphöra, anser jag mig böra reservera mig mot Utskottets beslut och anser att Utskottet bort komma till den slutsats, hvarpå jag yrkat att tillstyrka bifall till motionärens förslag.»

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Mars 1877, kl. 6 e. m.

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3, angående Herr C. J. Svenséns motion, N:o 80, derom att af allmänna medel må afsättas lämpligt belopp till minskning af delegares utgifter vid laga skifte m. m.

I motionen N:o 80 har Herr C. J. Svensén, hemställt,

1:o) på anförda skäl och i afsigt att befordra skiftesverkets raskare fullbordan, »att af allmänna medel afsättes ett lämpligt belopp, hvaraf må vid hvarje laga skifte utbetalas till landtmätaren tjugo procent af hela kostnaden för skiftesförrättningen, hvarmed delegarnes utgifter således borde minskas.»

Denna hemställan kan visserligen vara befogad, men då all utredning saknas om det motionerade beloppets storlek och då af allmänna medel

redan finnes anslaget (på sjetta hufvudtiteln) ett belopp af 110,000 kronor till understöd åt »vid laga skiften utflyttande delegare», hvilket anslag för öfrigt i det närmaste afser samma ändamål, som motionären åsyftar, kan Utskottet icke, i motionens nuvarande form, förorda densamma. Likväl och då densamma påtagligen är en yttring af den ofta försporda, skäligen klagan öfver att skifteskostnaderna äro allt för höga, så att de afskräcka från begärandet af skifte, och att det af staten erhållna understödet är allt för ringa, för att befämja skiftesverkets raskare fullbordan, har Utskottet, då det är af allra största vigt, att de för jordbrukets utveckling så nödiga laga skiftena blifva företagna och fullbordade, ansett sig af nyss nämnda anledningar böra dels taga i betraktande befogenheten af den ofvan antydda klagan och dels föreslå något lämpligt sätt för ernående af det i motionen uttryckta syftet. Beträffande således först klagan öfver de dryga skifteskostnaderna, hvilka bestå dels i arfvoden åt landtmätare och gode män och dels i utgifter till utflyttande delegare, till anläggningar af nya vägar och floddiken, till förflyttningar och uppförande af hägnader m. m., så och hvad angår de förstnämnda, är det visserligen en sanning, att desamma, sedan 1827 års skiftesstadga började att tillämpas, blifvit betydligt förhöjda genom de för landmätnarne utfärdade taxorna åren 1834 och 1857; men som denna fråga, på grund af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af den 2 December 1863, om revision och omarbetning af 1857 års landmäteritaxa, redan varit föremål för tillbörlig detaljerad granskning och pröfning, hvarefter 1867 års, nu gällande taxa blifvit modifierad, dervid, bland annat, mätningarsarfvodet blifvit nedsatt med $\frac{1}{4}$:del för ekonomiska förrättningar och delningsarfvodet förändrats och jemkats i förhållande till arbetets svårighet samt kartelösen jemväl nedsatts från $\frac{1}{6}$:del till $\frac{1}{8}$:del af mätningarsarfvodet, så och då vid nyss nämnda granskning blifvit utredt, att landmätarnes arfvode icke utgör mer än en skäligen ersättning för det vid skiftena nedlagda arbetet, lär samma taxa icke kunna anses vara för hög, hvilket förhållande äfven synes framgå deraf, att Kongl. Maj:t, jemlikt nådig kungörelse af den 12 December 1873, funnit skäl att bevilja landtmätarne, liksom andra tjänstemän, ett dyrtidstillägg, beräknadt till en fjerdedel utöfver de i taxan stadgade belopp, men mot skyldighet för landmätaren att tillgodoberäkna vederbörande jordegare enahanda förhöjning i dem enligt taxan tillkommande ersättning för kost och husrum. Verkan af den landtmätarne sålunda medgifna förhöjningen i taxan har Utskottet inhemtat af de i nedan intagna tabell uppgifna sifferförhållandena och synes då, att kost-

naden till landtmätarne och gode männen år 1875 öfverstiger de föregående årens med omkring 25 %, och att densamma i det hela uppgått till 529,750 kronor, som, fördelad på de närmare 300 landtmätarne, hvilka förrättat skiftena, gör ett årsarfvode på hvar och en af 1,765 kronor, deraf dock måste afräknas aflöningen med 4 kronor per dag till gode männen äfven som ersättningen till landtmätarnes medhjelpare och elev, hvadan behållningen i medeltal icke torde kunna beräknas till högre belopp, än omkring 1,500 kronor, som näppeligen utgör mer än hvad som erfordras till tarflig bergning, och då dessa förhållanden för öfrigt jemväl vinna stöd dels deraf, att ingen landtmätare kunnat på sitt yrke förvärfva sig ekonomiskt välstånd, och dels deraf att flere landtmätare lemnat staten, så att landtmäteri-personalen, efter år 1865, då den bestod af 743 personer, nedgått till 477, deri inberäknade landtmätarnes medhjelpare och elever, alltså anser Utskottet, att klagan i detta afseende måtte hafva ringa fog, hvarföre och då det icke befunnits lämpligt att för minskning i skiftesarfvodet gifva landtmätare lön på stat, och då det icke heller lär vara lämpligt eller rättvist att, såsom motionären hemställt, af allmänna medel bereda delegare i alla ännu odelade skifteslag, äfven sådana der inga utflyttningskostnader ifrågakomma, en, utan afseende på skiftets dyrhet för öfrigt, lika stor minskning i blotta landtmäterikostnader, Utskottet också saknar tillräckliga skäl att förorda det en nedsättning i landtmäteritaxan, hvarom motionären icke heller gjort någon direkt hemställan och hvartill således Utskottet icke heller har någon befogenhet, borde åstadkommas eller att allmänna medel skulle, såsom föreslaget blifvit, till landtmätarnes aflönande anlitas. Vidkommande dernäst skifteskostnaderna för öfrigt, så hafva jemväl dessa högst väsentligt, i synnerhet under de senast förflutna åren, förökats, beroende dels deraf, att, för erhållande af beqväma skiften, de utflyttningsskyldige delegarnes antal är större vid nu förrättade skiften, än tillföre, och dels deraf, att priset på dagsverken och på alla vid utflyttningen erforderliga materialier betydligt stigit; vid hvilket förhållande, och då alla dessa nu anförda omständigheter tillsammans verkligen anses vara afskräckande för många delegare i de ännu oskiftade, och för skifte också svårare, byarne att begära skifte, Utskottet funnit sig böra tillse, huruvida något till skiftesverkets fromma är att vidtaga, dervid bland annat kommit till betraktande, om det ofvan nämnda statsunderstödet egentligen uppfyller det dermed afsedda ändamålet; och har i sammanhang dermed Utskottet jemväl undersökt, om den försporda klagan öfver understödets ringhet kan vara befogad. Fördenskull har

Utskottet anställt efterforskningar i berörda afseenden och dervid inhemtat: att det i fråga varande statsunderstödet, som tillkommit på grund af Rikets Ständers gjorda hemställan, utgått, ända sedan i början af detta århundrade af särskildt anordnade allmänna medel, till utflyttande delegare vid de den tiden förordnade *enskiftena*; att detsamma jemväl skulle få, enligt nådig skrifvelse till Kongl. Kammar-kollegium och Kongl. Statskontoret af den 4 Maj 1827, utgå till den åbo, som i följd af *laga skifte* blefve underkastad utflyttningsskyldighet; att beloppet af detsamma skulle beräknas efter egovidden och i förhållande till den större eller mindre kostnad, som med utflyttningen vore förenad, med från och med 16 skillingar till och med 1 Riksdaler banko tunnlandet af hemmanets odlade åker och äng samt med från och med 32 skillingar till och med 2 Riksdaler af den odlingsbara jorden, men att, derest den utflyttande skulle vilja uppföra sina hus af brändt eller obrändt tegel, ler eller sten, understödsbeloppet då skulle få, efter omständigheterna, ökas till hälften eller högst till dubbelt emot hvad ofvan sagdt är, hvarjemte stadgades att, för den händelse att det sålunda beräknade understödet icke skulle blifva tillräckligt till *hela utflyttningsskostnadens bestridande*, den utflyttningsskyldige åbon då skulle vara berättigad att af de kvarblifvande hemmansegarne deruti erhålla lämplig fyllnad efter de grunder, som i skiftesstadgan föreskrifna funnos; vidare har inhemtats att, jemlikt Kongl. Kungörelsen, angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af verkställda laga skiften af den 25 Juni 1830, den ofvan nämnda beräkningsgrunden blifvit ändrad så till vida, att understödet skulle utgå, icke efter egovidden, utan efter förmedlade mantalet, hvadan för $\frac{1}{16}$ mantal skulle erhållas från 50 R:dr till och med 66 R:dr 32 skillingar och för $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{2}$ mantal i förhållande derefter, dock så att för öfver $\frac{1}{2}$ mantal erhöles endast från 166 R:dr 32 skillingar till och med 200 R:dr banko, öfver hvilket sistnämnda belopp understödet icke i något fall finge beviljas, hvarjemte vid understödets bestämmande afseende borde fästas å det vid särskilda trakter af hvarje län å byggnadsmaterialier och dagsverken gängse olika pris samt andra förekommande omständigheter, hvilka till större eller mindre kostnad vid utflyttningen kunde föranleda, hvarförutom den bestämmelsen för första gången meddelades: att af understödet $\frac{1}{4}$:del (men om den utflyttande ville uppföra sina hus af tegel, ler eller sten en särskild gåfva beräknad till $\frac{1}{3}$ af $\frac{3}{4}$ utaf understödets hela belopp) skulle såsom särskild veder-gällning för den med utflyttningen i allmänhet förenade särskilda tunga, besvär och omsorg, utan beräkning tillfalla den utflyttande åbon, men de

öfriga $\frac{3}{4}$:delarne tillgodokomma alla i utflyttningskostnaden deltagande skiftesdelegarne. Genom nådiga kungörelsen af den 25 Januari 1833 gjordes den ändring i de ofvan nämnda bestämmelserna om *beloppet* af understödet, att de lägsta summorna, eller 50 Rdr för $\frac{1}{16}$ mtl; 66 Rdr 32 sk. för $\frac{1}{8}$ mtl; 100 Rdr för $\frac{1}{4}$ mtl; 133 Rdr 16 sk. för $\frac{1}{2}$ mtl och 166 Rdr 32 sk. för öfver $\frac{1}{2}$ mantal, *nedattes* till respektive 33 Rdr 16 sk; 50 Rdr; 66 Rdr 32 sk.; 83 Rdr 16 sk.; och 100 Rdr, hvilken nedsättning synes hafva blifvit föranledd deraf, att åtskilliga utflyttningar hade verkstälts för lindrigare kostnad, än de förstnämnda, år 1830 utsatta, lägsta beloppen, till följd hvaraf också 1833 års kungörelse innehåller den bestämmelsen: att understödsbeloppet icke finge *öfverstiga* den summa, hvartill *utflyttningen* blifvit »*uppskattad*», äfven om densamma icke skulle uppgå till det i hvarje fall för understödet utsatta *lägsta* belopp. Slutligen har, genom den nu gällande nådiga kungörelsen i frågan, af den 27 September 1861, dels bestämmelsen angående understödsbeloppet förändrats sålunda: att de lägsta beloppen utgått och de högsta blifvit *nedsetta* till ett medium af de förr bestämda beloppen, hvadan numera erhålles för $\frac{1}{16}$ mantal 75 kronor, för $\frac{1}{8}$ mtl 112,50 kronor, för $\frac{1}{4}$:dels mtl 150 kronor, för $\frac{1}{2}$ mtl 187,50 kronor och för öfver $\frac{1}{2}$ mantal 225 kronor, utan afseende på utflyttningskostnadens storlek, dels det stadgande meddelats, att inom skifteslag, i synnerhet i Stora Kopparbergs län, der mantalsindelning icke eger rum, understödsbeloppet skall beräknas till *hälften* af hela den uppskattade utflyttningskostnaden, dock ej i något fall utöfver 225 kronor, dels ock bestämmelser om högre understöd för husens uppförande af tegel eller sten borttagits, men deremot stadgandet, att den utflyttande åbon erhåller endast $\frac{1}{4}$:del af understödet och samtliga hemansegarne $\frac{3}{4}$:delar af detsamma fått kvarstå.

Till sist må jemväl nämnas, att; jemlikt nådiga kungörelsen af den 1 Oktober 1875, understödet för Gotlands län, der husen vanligen äro af sten, kan få, efter underdånig hemställan, beräknas och erhållas till högre belopp (vanligen dubbelt), än hvad nådiga kungörelsen af den 27 September 1861 för det öfriga landet bestämmer, hvarjemte Kongl. Maj:t i i nåder utlofvat för Gotland, att den utflyttningskyldiges anlott i understödet kan under vissa omständigheter få förhöjas utöfver den i sistnämnda kungörelse utsatta fjerdedelen.

För vidare belysning af frågan och för utrönande af sifferförhållandet emellan skifteskostnaderna och statsunderstödet har följande, på Kongl.

Landtmäteristyrelsens underdåniga berättelse grundade, tabell blifvit upp-
rättad:

År.	Summa fastställda skiften.	Qvarboende delegare.	Utflyttande delegare.	Skifteskostnader till landtmätare och gode män.			Öfriga skifteskostnader till utflyttningar m. m.	Deraf belöper			Statsunderstöd vid laga skiften.	Deraf belöper						
				Kronor.	Deraf belöper			Kronor.	Kr.	Kr.		Kronor.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
					Kr.	Kr.												
1871	789	1,331	538	431,207	546,53	230,71	225,097	285,29	169,12	98,932	125,39	85,70	39,70					
1872	703	1,223	481	365,339	519,68	214,40	213,742	304,04	174,76	51,487	73,23	49,42	22,66					
1873	653	1,349	561	417,517	639,39	218,59	269,972	413,43	200,12	60,377	92,46	50,61	23,71					
1874	637	1,379	508	408,696	641,58	216,57	370,152	581,09	268,82	40,867	64,16	36,35	16,24					
1875	629	1,638	573	529,750	842,22	239,60	378,045	601,02	230,85	48,542	77,17	37,40	16,42					

Af hvad sålunda inhemtas synes alltså, bland annat: *att* utflyttningsunderstödet varit från början afsedt att utgå ensamt till den utflyttande åbon, och *att* detsamma borde vara tillräckligt för bestridande af *hela* utflyttningskostnaden, samt *att* beloppet af detsamma jemväl skulle vara beroende af de olika prisen på byggnadsmaterialier och dagsverken; men *att* förändringar i dessa grundprinciper tid efter annan skett så, *att* den utflyttande åbon numera erhåller endast $\frac{1}{4}$:del af det beviljade beloppet, jemte anlott i de öfriga $\frac{3}{4}$:delarne, som tillkomma de qvarboende hemmansegarne; *att*, emedan intet afseende fästats vid de stegrade prisen på materialier och dagsverken samt skifteskostnaderna i öfrigt, understödet, hvars belopp jemväl högst väsentligt blifvit nedsatt, numera utgör endast omkring $\frac{1}{8}$:del af utflyttningskostnaden, samt *att* detsamma uppgår till så ringa belopp som 16 kronor till hvarje qvarboende och 37 kronor till hvarje utflyttande delegare, hvilka dock få vidkännas en utflyttningskostnad af 230 kronor och en skifteskostnad af 239 kronor, eller tillsammans 469 kronor.

För Utskottet är jemväl bekant, att missförhållandet emellan utflyttningskostnaden och statsunderstödet blifver synnerligen märkbart, när större

hemmansdelar utflyttas, oftast med en kostnad af flera tusen kronor, emedan statsunderstödet är begränsadt och utgör högst 225 kronor, deraf den utflyttande dock ej erhåller mer än, såsom ofvan nämnts, $\frac{1}{4}$:del jemte sin lott i återstoden, hvadan Utskottet icke kan undgå att finna, det klagan öfver understödets ringhet är välbefogad.

Med anledning häraf, och då merberörda statsunderstöd således icke nu mera motsvarar sitt ändamål, hvilket, hvad beträffar Gotland, jemväl redan blifvit insedt och fördenskull också i viss mån afhjelpat, samt då rättvisa och billighet fordra att de landets öfrige jordegare, som hädanefter nödgas att underkasta sig laga skifte, icke måtte blifva sämre lottade än de, som under bättre tider undergått dylikt skifte, anser Utskottet, som föreställer sig att, genom förhöjning af det merberörda statsunderstödet till belopp, motsvarande den proportion, som förr varit iakttagen, skiftesverket, till fromma för landet, skulle väsentligen befrämjas och den minskning i delegarnes utgifter, hvilken motionen åsyftar, vinnas, sig fördenskull böra hemställa,

att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, att, för befrämjande af skiftesverkets tidigare fullbordan, bestämmelserna om understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften samt inom Stora Kopparbergs län verkställda storskiftesförrättningar måtte varda förändrade, dels så att de nu bestämda beloppen blifva tre- eller fyrdubblade och dels så, att den utflyttande må komma i åtnjutande af minst hälften af det blifvande statsunderstödet, samt, om denna framställning vinner nådigt bifall, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för erhållande af härtill nödiga medel.

Vidare har motionären hemställt,

2:o) under anförande att en stor del laga skiften, i synnerhet de som tillkommit under första tiden af 1827 års skiftesstadgas tillämpning, icke kunna betraktas annorlunda än som de gamla storskiftena: »att delegare i sådant skifteslag må ega vitsord att förnyadt laga skifte söka och efter föregången pröfning erhålla»; men som det i nu gällande skiftesstadga, jemlikt 13:de §, redan är delegare medgifvet att söka laga skifte, der sådant skifte förut egt rum, och då det vidare är, jemlikt 3:dje §:n i samma stadga, tillåtet att erhålla nytt laga skifte, om alla, hvilkas rätt är i fråga, derom åsämjas, så och emedan ett vidsträcktare skiftesvitsord, än det så-

lunda redan medgifna, skulle minska förtroendet till så väl de äldre väl utförda, som de nyligen förrättade skiftena, och således ingalunda, såsom motionären förmenar, åstadkomma, att genom visshet att bibehållas vid egor, som en gång blifvit tillskiftade, odlingsflit och ändamålsenlig skötsel uppmuntras, men deremot verka menligt på företagsamheten till jordens förbättrande inom det otvifvelaktigt största antalet af de redan verkställda skiftena, anser sig Utskottet böra föreslå,

att Riksdagen lemnar denna del utaf motionen utan afseende.

Slutligen har blifvit hemställt,

3:o) under andragande att då delningsarfvodet är lika högt vid hemmansklyfningar som vid laga skiften, fastän hemmansklyfning, isynnerhet der laga skifte förut egt rum, är förenad med mycket mindre besvär och arbete än eljest, emedan delningsplanen är lättare uppgjord och landtmätaren för hemmansklyfningsförrättningen är befriad från att ingifva renoverade handlingar till General-landtmäteri-kontoret: »att delningsarfvodet för hemmansklyfningar å laga skiftade hemman nedsättes till hälften af hvad detsamma nu utgör»; men då, enligt 94 § i gällande skiftesstadga, hemmansklyfning skall verkställas efter *samma* grunder, som laga skiften, hvadan göromålen och arbetet blifvit enahanda vid den ena som andra förrättningen, och då landtmäteri-taxan, om den rätt tillämpas, icke bestämmer, enligt hvad ofvan redan blifvit anfördt, högre ersättning än hvad skäligt är för det vid förrättningen nedlagda arbetet, och för öfrigt lemnar jordegaren fritt att med landtmätaren öfverenskomma om arfvodet, samt då den landtmätaren åliggande renovationskyldigheten till General-landtmäteri-kontoret verkställas utan ersättning, så finner Utskottet sig föranlåtet föreslå,

att Riksdagen lemnar jemväl denna del af motionen utan afseende.

Stockholm den 5 Mars 1877.

På Utskottets vägnar:

C. F. TOLL.